

Obesity and body image

Otyłość a obraz ciała

Anna Urbańska ADE <https://orcid.org/0000-0001-8190-8173>

Kinga Żurawska vel Dziurawiec BDEF

II Department of Psychiatry and Psychiatric Rehabilitation, Medical University of Lublin, Poland

Abstract

Introduction: The opinion prevailing in western culture is that overweight people should be ashamed of their weight and looks. The idea is supported by the way the society perceives overweight people. Evidence that obesity is associated with chronic illness and a short life span is the main justification. However, the distorted body image does not seem to facilitate weight control.

Source and method: The purpose of the thesis is to present obese people body image. To present the data, the following electronic databases have been searched: PubMed, Elsevier, Cochrane Library. The bibliographic analysis of the selected studies has also been performed. The systematic literature search has been performed with the use of the following key words: "obesity" OR "overweight" AND "body image" OR "body dissatisfaction" OR "body acceptance" OR "body image".

Discussion: We present a discussion of the results obtained.

Conclusions: The research indicates that negative body image can actually contribute to obesity-related health problems. Overweight and obese people, who accept their body weight, experience less physically and mentally "bad" days than people who are dissatisfied with their weight. Body dissatisfaction was identified as a psychological corellator of obesity related with eating disorders, low self-esteem and depression. However, not all obese people are equally affected by these correlates. "Normative dissatisfaction" also occurs in people with normal body weight. In this context, the complex correlation between body image and individual body weight seems to be a valuable research direction.

Keywords: body image, obesity.

Streszczenie

Wstęp: W kulturze zachodniej dominuje opinia, że osoby z nadwagą powinny być zawstyżone swoją masą ciała i wyglądem. Głębokie piętno społeczne wobec osób otyłych karmi ten pogląd. Dowody na to, że otyłość jest związana z przewlekłą chorobą i skróconym okresem życia, stanowią główne uzasadnienie. Jednak wypaczony obraz ciała nie wydaje się ułatwiać kontroli masy ciała.

Materiał i metoda: Celem pracy jest ukazanie obrazu ciała osób z otyłością. W celu prezentacji danych przeszukano elektroniczne bazy danych: PubMed, Elsevier, Cochrane Library. Dokonano również analizy bibliograficznych wybranych artykułów. Systematyczne przeszukiwanie literatury przeprowadzono przy użyciu następującej strategii: „otyłość” LUB „nadwaga” ORAZ „obraz ciała” LUB „niezadowolenie z ciała” LUB „zadowolenie z ciała” LUB „obraz ciała”.

Dyskusja: Przedstawiamy dyskusję uzyskanych wyników.

Wnioski: Badania wskazują raczej, że negatywny obraz ciała może w rzeczywistości przyczyniać się do problemów zdrowotnych związanych z otyłością. Osoby z nadwagą i otyłe, które są zadowolone ze swojej masy ciała, doświadczają mniej „niezdrowych” fizycznie i psychicznie dni niż osoby niezadowolone z masy ciała. Niezadowolenie z ciała zidentyfikowano jako psychologiczny korelator otyłości związany z zaburzeniami odżywiania, słabą samooceną i depresją. Jednak nie wszystkie osoby z otyłością są w równym stopniu podatne na te korelaty, a „normatywne niezadowolenie” występuje także u osób o normalnej masie ciała. W tym świetle złożona relacja obrazu ciała i indywidualnej masy ciała wydaje się wartościowym kierunkiem badań.

Słowa kluczowe: obraz ciała, otyłość.

Introduction

The importance of external appearance and attitude towards the body are important elements of a person's psychological condition. Fulfilling the most basic functions and needs of your own body in a way dominated current cultural and civilisation trends. As a result, it leads to extreme and disturbed attitudes towards carnality and body image. The fact that we perceive life based on what we see, or touch, is, so to speak, the way of promoting carnality. This view is not false since it also promotes healthy lifestyle and diet, concentrating on physical image, being fit and meeting body needs. On the other hand, our civilisation disregards, affronts and despises human body. This approach leads to ambiguous and contradictory attitudes towards human body.

Bodies are still perceived as representations, objects, items and subjects. They are described with certain symbols, epithets, metaphors and meanings. However, perceptions of human bodies are not homogeneous. They are hard to be classified or restricted. Bodies of modern people are not only perfect, sensual and desirable. They are created ideal within the limits set by our culture and society. Bodies of modern people are also excluded, rejected, and deprived of social or cultural significance. They are strange to the subject, strange to themselves, and different. Just because they do not refer to a common source of meanings and symbols referring to a body, body's appearance, body's position, movement, or smell.

Human physicality is inseparably connected with identity. It is the most intimate and, at the same time, the most public part of the self. It is both individual and social. This idea allows to think of the body as a structure that combines in itself, or rather contains a border and transgression at the same time. It makes body internal and external or significant and dangerous at the same time.

The subordination to the senses is not new, and it complies with Condillac's sensualism theory. The theory is in contrary to Plato's idealism and Descartes' rationalism. At the same time, it is complementing their views by demonstrating, on the one hand, the importance of sensory impressions for the development of mental life and on the other hand, the strict arguments lead to the limitation of philosophical thought with the very specific material of these sensory sensations. Lakoff, Churchland referring to Kant, Freud, Merleau-Ponty, Nietzsche, they were all interested in physicality. In his psychoanalysis Freud, who did not focus too much on the body and physicality, distinguished the body ego (bodily ego). Biblical anthropology also draws attention to the integrity of the human body with its spiritual and mental dimension. In Genesis, the body means the visibility of man and his belonging to the visible world. The New Testament emphasizes that the body has become not only

a way of visibility of man. It is also a "place of sin". It is a sign of man's departure from the Divine Spirit. We can assume that the Holy Bible clearly respects the inseparable connection of physicality and spirituality, both in nature and human action. Body image intrigues neurologists, neurophysiologists, and psychologists alike. Simple body image is evolving to body self.

Mature attitude towards the body is not easy as we live in a time of beauty "dictatorship". Body and appearance are becoming the definition of identity. People reduce themselves to the bodily sphere and measure their own value through the prism of physicality. At the same time one is subordinating oneself to the body at the expense of the mental, social, spiritual, religious and moral spheres.

Aim of the study

This study is for reference only. Its aim is to show the body image of people with obesity.

Method

A systematic computerized search of PubMed, Elsevier, Cochrane Library, EMBASE literature databases have been performed. The search combined the following key words and topic headers: overweight, obesity, body mass index, abdominal obesity and body image. No restrictions have been introduced in the search strategy. Testimonials from all over the literature have been manually searched and used to identify additional relevant studies. Studies that only show cross-sectional analyses, as well as case descriptions, comments, lists, or reviews, have been excluded. Studies on topics other than directly related to body image and obesity in adult population have been excluded. So have been articles on a very specific population (e.g. pregnant women or a population with a specific somatic disease).

Body image and its components

There are numerous definitions of the body image by Paul Schilder. He describes the body image as an image created in our minds. It is the way we perceive our body. Schilder's concept is influenced by interpersonal, environmental and temporal factors [1]. Thomas Cash and Thomas Pruzinsky approach the topic in a slightly different way. According to them, the body image is "a mental structure representing individual cognitive, emotional and behavioral experiences associated with the appearance of a person's own body" [2].

The image consists of body orientation, body size estimation, and body knowledge. It is the actual knowledge of the structure and function of the body and its parts, including the differentiation of the right and left sides of the body. Cognitive element of the body image concerns

thoughts and beliefs about the body. The affective element is the satisfaction or dissatisfaction with the body. There is also a behavioral component covering actions affecting it [3, 4, 5].

The assessment of the body is determined by various factors including the ones taken from the environment in a conscious or unconscious way. The factors are also all kinds of opinions addressed to a person with whom the subject identifies and on whose opinion he/ she depends (parents, peers, partners). The other factors are the following: the ideal of silhouette presented in the media, assimilating content about a slim figure and physical attributes of femininity and masculinity, as well as body shape and size. It is also the idea of linking external events with oneself. It is an internal dialogue about person's body image, as well as person's own experiences related to belonging to a particular race, religion or ethnic group. Situations that require constant attention to appearance and continuous comparisons with others in terms of appearance also play an important role [6, 7].

Body image over the centuries

Patterns of a beautiful human body, mainly female, have changed over the centuries. A prehistoric man attributed supernatural characteristics to figurines and statues. He also often gave them clear, sometimes exaggerated features of the human body. In the communities of Cro Magnon (43,000 – 10,000 years BC) the cult of the body integrally coincided with the deity revered by them, i.e. the image of the foremother. The Venus of Willendorf, dating back to 24000 - 22000 BC was characterized by large breasts and hips. In the ancient times, the pattern was Aphrodite with a high silhouette, comely bust and big thighs. The cult of the spirit prevailed in the Middle Ages. In that period the body was an addition to the soul. In the Middle Ages a kind of holy anorexia was the ideal. The holy anorexia was represented by a skinny figure, deprived of hips and breasts, as well as bodies of women who are "as healthy as nut" [8]. Baroque was an era of hedonism and libertarianism. A woman is a statue of abundance. Obesity represents wealth, prosperity and fertility (Three Graces of Rubens). The nineteenth century was the time of fashionable wasp waist, ample bosom and wide hips.

In the 1950s, Marilyn Monroe with full bust, narrow waist and wide hips represented the ideal. The proportion of the hips to the waist (0.7) - was important [9].

Body image in science

The issues of body image and its disorders have been of interest of various fields of science representatives for more than a century. The first studies were limited to biology and concerned the body schema itself.

However, it has become increasingly wider and evolved to experience the image of the body being part of the self-image [6]. Diagnosis of "body image" or "body diagram" began with clinical attempts to understand the body's neuropathological experiences, including phenomena such as "phantom limb". In the first half of the 20th century, Schilder defined body image, although some scientists believe that it focused on "distorted perceptions caused by brain damage" [10]. Subsequently, Seymour Fisher, a psychologist, based most of his career on body image research from a psychoanalytic perspective. He published numerous publications and theses on the design of the "body boundary" [11, 12]. At the same time, Franklin Shonk attempted to integrate experimental theory and psychology. He proclaimed the multidimensionality of body experience [13, 14].

With regard to philosophy, the issue of body image and carnality may be included as one of the most important phenomenological categories of the 20th century. Husserl, Merleau-Ponty, Sartre, Patočka and Levinas are just a few philosophers who focused on corporality. Pythagoreans discussed the body as a prison of the soul (the beauty of the body and the role of proportion). Early Christianity characterized the body as a habitat of sinful senses. However, the Church condemned the extremely negative attitude towards the body (e.g. the Synods in Gangra in 343 and Brad in 534). The Fathers of the Church pointed out the dignity of the body as it is a God's image (e.g. Saint Cyril of Jerusalem, Saint John Chrysostom). However, was it only at a time when the mentality of western Christianity was shaped by Aristotle's thought, that the common perception of the body began to change. The Gospel remained the same, but culture no longer regarded the world as a shadow of true, divine reality.

Plato believed that the body is a prison for the soul and that man has to quickly try to free himself from this oppression. Similar reasoning can be found in Descartes'. However, it was during the Baroque Revival that the cult of corporality was reborn again. The cult of corporality was exaggerated at times. The same way as it can be seen nowadays, not only in subcultures or pseudo cultures. Behaviourism described the animalism of the human body. The social interactionism of George Herber Mead presented the body in a social context. Foucault presented the body as an object of influence of the regime. For hedonists the body was a habitat of pleasure. The cultures of 20th and 21st centuries brought not so much the cult of the body as the terror of the beautiful body [15].

In anthropology, too much focus on body image can lead to a person being reduced to a sexual level only and / or present dangers such as sexism and racism. As Simone de Beauvoir wrote: "People acquire self-awareness and fulfill themselves as body is subordinated to various

taboos and laws. People value themselves based on certain set of values. It is not physiology that sets values. It is rather biological data that acquires the value that existing human attributes to it" [16]. The sexual revolution of the 1960s and 1970s was characterized by a new attitude towards nudity and the development of moral freedom.

Processes related to the civilization of the body caused a concurrent need to create certain mechanisms of control, arrangement and subordination. Attempts to harness instinct and spontaneity in body movements caused a natural response in the form of the formation of a "costume" i.e. a type of disguise intended to safely play specific social roles. The so-called "civilized bodies" are culturally and socially tamed. At the same time, they are controlled and adapted to heterosexual norms. The so-called "civilized bodies" force people to meet certain moral requirements. Individuals that do not meet these requirements also wear a costume that helps them to hide or, on the contrary, treat rigid and artificial generic categories in a parodistic manner. Any changes regarding meanings given to the body are reflected in social awareness and cultural phenomena. All of this due to the fact that the influence of society and culture on the body is reversible.

Body image of obese people

Dissatisfaction with physical appearance seems to be a rule rather than an exception. The first generation research mainly compared obese and non-obese people and it showed a clear correlation between obesity and negative self-image. Women with right weight consider their bodies too big. In comparison to women with right weight, overweight and obese women report a body image even larger than in fact it is. This view is not surprising in a society that attributes women such a high position. It is logical to expect that body dissatisfaction rates will increase as result of the increase in the number of overweight and obese people. However, there may be a little connection between what you think about your body and the objective reality of your look. People who begin to struggle with overweight or obesity experience

dissatisfaction with their body image. Similarly, if they lose weight, they experience improvement in body image. However, if people continue to gain or lose weight, dissatisfaction with their body may remain stable. This view has to be interpreted with caution [17, 18].

Stunkard and Mendelson distinguished three areas of body image disorders in the obese people. First, they perceive their bodies as unattractive and repulsive. Second, they believe that other people see them only through the prism of body weight. Third, the obese people have difficulties in relations with the opposite sex.

At the same time, Stunkard and Mendelson described the factors predisposing to body image disorders such as:

- the onset of disorders (the disorders appeared almost exclusively in people whose obesity began in childhood and adolescence)
- the presence of emotional disorders – a negative assessment of obesity by people important for them (e.g. parents) [19].

Summary

In various cultures body stigmatisation represents a distinguishing feature characteristic for certain individuals or social groups. On the one hand, the stigmatisation merges the group with an internal bond and gives it identity. On the other hand, the stigmatisation strongly points out group's distinctness from other groups. However, what is often affected by the European civilization in particular, is a low social status or the status of an outcast of the obese people. The stigmatisation takes the form of a punishment. It is a distinguishing mark whose task is to show and always remind you of a mistake or vice that has been committed. In addition, the stigma plays the role of the tagging mechanism that gives negative traits, marks which results in man's depreciation, humiliation, or objectification. Therefore, the stigmatization concerns corporeality condemned to social non-existence, perceived negatively and different from commonly accepted and desirable social norm. The problem with the stigma is that we, by definition, do not believe that a stigmatised person is a complete human.

Wprowadzenie

Do ważnych elementów psychicznej kondycji człowieka należą znaczenie wyglądu zewnętrznego i postawa względem własnego ciała. Zaspokajanie najbardziej podstawowych funkcji i potrzeb swego ciała niejako zdominowało obecnie panujące trendy kulturowe oraz cywilizacyjne co prowadzi do skrajnych, i zaburzonych postaw wobec ludzkiej cielesności oraz obrazu własnego ciała. Oparcie życia o to co widzimy oczami, czujemy rękoma jest niejako promowaniem

cielesności. Nie jest to z gruntu złe, gdyż promuje zdrowy tryb życia i zdrowe odżywianie, koncentrując się na wyglądzie fizycznym, sprawności fizycznej oraz zaspokajaniu potrzeb cielesnych. Z drugiej strony nasza cywilizacja lekceważy, obraża i pogardza ciałem ludzkim. Dprowadza to do kształtowania wieloznacznych, ambiwalentnych oraz sprzecznych postaw wobec ciała ludzkiego.

Ciała wciąż na nowo odczytywane są jako reprezentacje, obiekty, przedmioty i podmioty. Nadawane

są im określone symbole, epitety, metafory i znaczenia. Wizje ludzkich ciał nie są jednak jednolite, wymykają się kategoryzacji i granicom. Ciała współczesne to nie tylko ciała doskonałe, zmysłowe i pożądane, ciała tworzone w ramach kulturowo i społecznie konstruowanego ideału. To także ciała wykluczone, odrzucone, ciała pozbawione społecznego bądź kulturowego znaczenia, obce dla podmiotu, obce dla siebie samych, inne, bo nieodwołujące się do wspólnego zasobu znaczeń i symboli związanych z ciałem, jego wyglądem, pozycją, ruchem, zapachem.

Cielesność człowieka jest nierozdzielnie związana z tożsamością, jest najintymniejszą a zarazem najbardziej publiczną częścią jaźni, jest więc zarówno tym indywidualnym, jak i społecznym. Pozwala to myśleć o ciele jako o strukturze łączącej w sobie, czy raczej zawierającej w sobie granicę i transgresję, co czyni je wewnętrznym i zewnętrznym jednocześnie, znaczącym i niebezpiecznym.

Podporządkowanie zmysłom nie jest rzeczą nową i idzie w zgodzie z teorią sensualizmu Condillaca zajmując stanowisko przeciwległe względem idealizmu Platona i racjonalizmu Kartezjusza jednocześnie uzupełniając ich poglądy wykazaniem z jednej strony doniosłości wrażeń zmysłowych dla rozwoju życia umysłowego, a z drugiej ścisłymi wywodami, do jakich doprowadza ograniczenie myśli filozoficznej samym konkretnym materiałem tych wrażeń zmysłowych. Cielesnością interesowali się Lakoff, Churchland nawiązujący do Kanta, Freuda, Merealu-Ponty'ego, Nitschego. Freud, który w psychoanalizie nie skupiał się zbyt na ciele i cielesności, wyodrębnił body ego (cielesne ego). Także antropologia biblijna zwraca uwagę na integralność ciała człowieka z jego wymiarem duchowym i psychicznym. W Księdze Rodzaju ciało oznacza widzialność człowieka i jego przynależność do świata widzialnego. Nowy Testament podkreśla, że ciało stało się nie tylko sposobem widzialności człowieka, ale także „miejszem grzechu”, znakiem odejścia od Ducha Bożego. Możemy założyć, że Pismo Święte w sposób jednoznaczny respektuje nierozdzielność cielesności i duchowości w naturze oraz w działaniu człowieka. Obraz ciała intryguje neurologów, neurofizjologów, psychologów ewoluując od prostego body image do *body self*.

Dojrzała postawa wobec ciała nie jest łatwa, gdyż żyjemy w czasach dyktatury piękna. Definicją tożsamości staje się ciało, wygląd, a sam człowiek redukuje całego siebie do sfery cielesnej i mierzy własną wartość poprzez pryzmat fizyczności podporządkowując się ciału kosztem sfery psychicznej, społecznej, duchowej, religijnej i moralnej.

Cel pracy

Praca ma charakter pogładowy a jej celem pracy jest

ukazanie obrazu ciała osób z otyłością.

Metoda

Przeprowadzono systematyczne skomputeryzowane przeszukiwanie literatury baz danych PubMed, Elsevier, Cochrane Library, EMBASE łącząc następujące kluczowe słowa i nagłówki tematów: nadwaga, otyłość, otyłość, wskaźnik masy ciała, otyłość brzuszna, obraz ciała, body image. Nie wprowadzono ograniczeń w strategii wyszukiwania. Referencje z całej literatury zostały ręcznie przeszukane i wykorzystane do zidentyfikowania dodatkowych odpowiednich badań. Wykluczono badania przedstawiające wyłącznie analizy przekrojowe, podobnie jak opisy przypadków, komentarze, listy i recenzje. Artykuły dotyczące innych tematów niż bezpośredni związek między obrazem ciała a otyłością w populacji dorosłych oraz artykuły badające bardzo specyficzną populację (np. kobiety w ciąży lub populację z konkretną chorobą somatyczną) zostały wykluczone.

Obraz ciała i jego składowe

Istnieje wiele definicji pojęcia obrazu ciała, którego autorem jest Paul Schilder opisujący je jako obraz tworzony w naszych umysłach, sposób, w jaki nasze ciało wygląda dla nas samych. Na jego kształtowanie mają wpływ czynniki interpersonalne, środowiskowe i temporalne [1]. Nieco inaczej do tematu podchodzą Thomas Cash i Thomas Pruzinsky - według nich obraz ciała to „struktura umysłowa reprezentująca indywidualne doświadczenia poznawcze, emocjonalne i behawioralne związane z wyglądem własnego ciała” [2].

Na obraz własnego ciała składają się orientacja we własnym ciele (*body orientation*), ocena wielkości ciała (*body size estimation*), wiedza o ciele (*body knowledge*) - faktyczna wiedza na temat budowy i funkcji ciała i jego części, łącznie z różnicowaniem prawej i lewej strony ciała. Element poznawczy obrazu ciała dotyczy myśli i przekonań na temat ciała, element afektywny to zadowolenie bądź nie ze swego ciała i element behawioralny obejmujący działania w stosunku do swego ciała [3, 4, 5].

Ocena własnego ciała uwarunkowana jest szeregiem czynników, również tych świadomie lub nieświadomie przyjmowanych z otoczenia, m.in.: wszelkiego rodzaju opiniami wygłaszanymi pod adresem danej osoby, z którymi się ona utożsamia i na których zdaniu jej zależy (rodzice, rówieśnicy, partnerzy); rozpowszechnianym przez media ideałem sylwetki; przyswajaniem treści dotyczących szczupłej sylwetki oraz fizycznych atrybutów kobiecości i męskości; kształtem i rozmiarem ciała. To również wiązanie zewnętrznych zdarzeń z własną osobą, wewnętrzny dialog dotyczący wizerunku własnego ciała, własne doświadczenia związane z przynależnością

do określonej rasy, religii lub grupy etnicznej. Ważną rolę odgrywają również sytuacje wymagające ciągłego zwracania uwagi na wygląd i nieustannego dokonywania porównań z innymi pod względem wyglądu [6, 7].

Obraz ciała na przestrzeni wieków

Wzorce pięknego ciała ludzkiego, głównie kobiecego zmieniały się na przestrzeni wieków. Człowiek prehistoryczny przypisywał różnego rodzaju figurkom i posążkom cechy nadprzyrodzone, ale często też obdarzał je wyraźnymi, nieraz wyolbrzymionymi cechami ludzkiego ciała - w społecznościach ludzi Cro Magnon (43000 – 10000 lat p.n.e.) kult ciała integralnie pokrywał się z czczonym przez nie bóstwem, czyli wizerunkiem pramatki, Wenus z Willendorf datowana na 24000 – 22000 lat p.n.e. charakteryzuje się wydatnym biustem i biodrami. W starożytności wzorem była Afrodyta o wysokiej sylwetce, dorodnych piersiach, szerokich udach. W średniowieczu, gdy dominował kult ducha, ciało było dodatkiem do duszy. Ideał stanowiła swoista holy anorexia – wychudzona sylwetka, pozbawiona bioder i biustu, ale też ciało kobiet „jak orzech zdrowych” [8]. Barok to hedonizm i libertynizm, a kobieta to posąg obfitości, otyłość to bogactwo, dobrobyt, płodność (Trzy Gracie Rubensa), wiek XIX modna talia osy, obfity biust, szerokie biodra. W latach 50. XX. wieku ideałem stała się Marilyn Monroe, pełny biust, wąska talia, szerokie biodra; ważna jest proporcja 0,7 – stosunek bioder do talii [9].

Obraz ciała w naukach

Problematyka obrazu ciała, jego zaburzeń jest przedmiotem zainteresowania przedstawicieli różnych dziedzin nauki już od ponad wieku. Pierwsze badania ograniczone były do biologii, dotyczyły samego schematu ciała, niemniej jednak zataczając coraz szersze kręgi i ewoluując do doświadczeń obrazu ciała będącego częścią obrazu siebie [6]. Rozpoznanie „obrazu ciała” lub „schematu ciała” zaczęło się od klinicznych prób zrozumienia doświadczeń neuropatologicznych ciała, w tym takich zjawisk, jak „kończyna fantomowa”. W pierwszej połowie XX wieku Schilder definiuje obraz ciała, chociaż niektórzy naukowcy uważają, iż skupiał się on na „zniekształconych percepcjach wywołanych uszkodzeniem mózgu” [10]. Następnie psycholog Seymour Fisher oparł większość swojej kariery na badaniu obrazu ciała z perspektywy psychoanalitycznej, tworząc liczne publikacje i artykuły naukowe na temat konstrukcji „granicy ciała” [11, 12]. Równocześnie Franklin Shonzo podejmował próby integracji teorii i psychologii eksperymentalnej, głosząc wielowymiarowość doświadczenia ciała [13, 14].

W odniesieniu do filozofii zagadnienia obrazu ciała i cielesności zaliczyć można do jednych z najważniejszych

kategorii fenomenologicznych XX wieku. Husserl, Merleau-Ponty, Sartre, Patočka i Levinas to tylko niektóre, chociaż znaczące, nazwiska osób skupiających się na cielesności. O ciele jako więzieniu duszy rozprawiali pitagorejczycy (piękno ciała i rola proporcji), ciało jako siedlisko grzesznych zmysłów charakteryzowało wczesne chrześcijaństwo. Jednakże Kościół potępiał skrajnie negatywny stosunek wobec ciała (np. synody w Gangra w 343 r. i w Bradzie w 534 r.), a Ojcowie Kościoła zwracali uwagę na przysługującą ciału godność obrazu Bożego (np. św. Cyryl Jerozolimski, św. Jan Chryzostom), to jednak dopiero w okresie, gdy mentalność zachodniego chrześcijaństwa była kształtowana przez myśl Arystotelesa, powszechne spojrzenie na ciało zaczęło się zmieniać. Ewangelia pozostawała ta sama, ale kultura nie postrzegała już świata jako cienia prawdziwej, boskiej rzeczywistości.

Platon uważał, że ciało jest więzieniem dla duszy i człowiek ma czym prędzej starać się uwolnić od tej opresji. Echo takiego rozumowania można znaleźć u Kartezjusza, jednakże właśnie w okresie odrodzenia i baroku rozpoczyna się znów, czasami przesadny, kult cielesności, co można dostrzec także dzisiaj i to nie tylko w środowiskach subkultur czy pseudokultur. Behawioryzm opisywał zwierzęcość ciała ludzkiego, społeczny interakcjonizm Georga Herbera Meada ujmował ciało w kontekście społecznym, Foucault ukazywał ciało jako przedmiot oddziaływania władzy, dla hedonistów ciało było siedliskiem rozkoszy, a kultura XX. i XXI. wieku przyniosła nie tyle kult ciała, co terror ciała pięknego [15].

W antropologii zbytne skupianie na obrazie ciała może prowadzić do redukcji osoby do poziomu tylko seksualnego i/lub stwarzać takie niebezpieczeństwa jak seksizm i rasizm. Jak pisał Simone de Beauvoir: „Nie jako ciało, ale jako jakieś ciało podporządkowane różnym tabu i ustawom, podmiot nabiera świadomości o sobie i spełnia się: wartościuje się według pewnych wartości. To nie fizjologia ustala wartości: to raczej dane biologiczne nabierają takiej wartości, jaką nadaje im egzystujący człowiek” [16]. Nowy stosunek do nagości, rozwój swobody obyczajowej charakteryzował rewolucję seksualną lat 60. i 70. ubiegłego wieku.

Procesy związane z cywilizowaniem ciała spowodowały jednoczesną potrzebę wytworzenia pewnych mechanizmów kontroli, uporządkowania i podporządkowania: próby ujarzżenia instynktu i spontaniczności w odruchach ciała spowodowały naturalną odpowiedź w postaci wykształcenia się „kostiumu”, rodzaju przebrania mającego służyć do bezpiecznego odgrywania określonych ról społecznych. Tak zwane „ciała cywilizowane”, to ciała oswojone kulturowo i społecznie, jednocześnie kontrolowane i dostosowywane do heteroseksualnych norm, wymuszają

spełnianie określonych wymogów obyczajowych, sprawiają, że jednostki wykluczone (nie spełniające tych wymogów) również przywdziewają kostium – ukrywając się lub, przeciwnie, traktując parodystycznie sztywne i sztuczne kategorie rodzajowe. Ponieważ wpływ społeczeństwa i kultury na ciało ma charakter zwrotny, wszelkie zmiany znaczeniowe nadawane ciału mają swe odzwierciedlenie w świadomości społecznej i zjawiskach kulturowych.

Obraz ciała osób otyłych

Niezadowolenie z wyglądu fizycznego wydaje się bardziej regułą niż wyjątkiem. Przegląd pierwszej generacji badań, które dotyczyły głównie porównywania osób otyłych z nieotyłymi, wykazał wyraźny związek między otyłością a negatywnym obrazem siebie. Kobiety z nadwagą i otyłością zgłaszają jeszcze większy niż w rzeczywistości obraz ciała w stosunku do kobiet o normalnej masie, które również uważają swoje ciała za zbyt duże. W społeczeństwie, które przypisuje kobietom tak wysoką pozycję, ta obserwacja nie jest zaskakująca. Wraz ze wzrostem występowania nadwagi i otyłości logiczne jest oczekiwanie, że wskaźniki niezadowolenia z obrazu ciała podobnie wzrosną, chociaż też może istnieć niewielka zależność między tym, co myśli się o ciele, a obiektywną rzeczywistością swojego wyglądu. W miarę jak osoby zaczynają zmagać się nadwagą lub otyłością, doświadczają niezadowolenia z obrazu ciała. Podobnie, jeśli tracą na wadze, doświadczają poprawy w body image. Jeśli jednak nadal zyskują lub tracą na wadze, niezadowolenie z ich ciała może pozostać stabilne. Interpretacja ta musi jednak być ostrożna [17, 18].

Stunkard i Mendelson wyróżnili trzy obszary zaburzeń obrazu ciała u otyłych:

- postrzeganie własnego ciała jako nieatrakcyjnego i odrażającego;
- przekonanie, że inni ludzie widzą ich jedynie poprzez pryzmat masy ciała;
- trudności w relacjach z płcią przeciwną.

Jednocześnie opisali czynniki predysponujące do powstania zaburzeń obrazu ciała:

- początek zaburzeń – zaburzenia pojawiły się prawie wyłącznie u osób, u których otyłość rozpoczęła się w dzieciństwie i okresie dorostania;
- obecność zaburzeń emocjonalnych oraz negatywna ocena otyłości przez osoby znaczące (np. rodziców) [19].

Podsumowanie

Piętnowanie ciała pełni w różnych kulturach rolę wyróżnika, charakterystycznej cechy identyfikacyjnej, pewnych jednostek lub grup społecznych, cechy, która z jednej strony scala grupę więzią wewnętrzną, nadaje

tożsamość, z drugiej zaś strony silnie zaznacza jej odrębność na tle innych grup. Częściej jednak, co związane jest zwłaszcza z cywilizacją europejską, zaznacza się niski status społeczny, status wyrzutka: piętno przybiera tu postać kary – wyróżnika, którego zadaniem jest ukazać i zawsze przypominać o błędzie czy występku, który się popełniło. Obok piętna rolę mechanizmu naznaczania pełni również stygmat, jako nadawanie negatywnych cech, naznaczanie, mające na celu zdeprecjonowanie, poniżenie, uprzedmiotowienie. Stygmatyzacja dotyczy więc cielesności skazanej na społeczny niebyt, widzianej negatywnie, odmiennej od akceptowanej i pożądanej społecznie normy. Problem z piętnem czy stygmatem polega na tym, iż z założenia nie wierzymy, że osoba napiętnowana jest w pełni człowiekiem.

Conflict of interest

The authors have declared no conflict of interest.

References

1. Schilder P. The image and appearance of the human body. New York International Universities Press, za: Brytek-Matera A., Charzyńska E. Związek pomiędzy niezadowoleniem z ciała i zmiennymi psychospołecznymi współwystępującymi z zaburzeniami odżywiania. *Roczniki Psychologiczne*, 2009; XII (2): 129-150.
2. Stewart, T.M., Williamson, D.A. Assessment of body image disturbance. W: Thompson J.K. red., *Handbook of eating disorders and obesity*. New York; Wiley: 2003: 495-514. za: Stetkiewicz-Lewandowicz A., Marciniak M., Sobów T. Wizerunek ciała w opinii studentek łódzkich uczelni wyższych. *Psychological Journal*, 2017; 23 (2): 377.
3. Brytek-Matera A. *Obraz ciała-Obraz siebie*. Warszawa; Difin: 2008.
4. Głębocka A., Kulbat, J. *Wizerunek ciała Portret Polek*. Opole; Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego: 2005.
5. Schier, K. *Piękne brzydactwo. Psychologiczna problematyka obrazu ciała i jego zaburzeń*. Warszawa; Wydawnictwo Naukowe Schola: 2009.
6. Cash T.F., Pruzinsky, T. red., *Body image. A handbook of theory, research, and clinical practice*. New York; The Guilford Press: 2002.
7. Joško-Ochojska J., Marcinkowska U., Lau K. Wygląd, samoocena i kształtowanie własnego ciała jako czynniki ryzyka anoreksji psychicznej u studentów. *Ann Acad Med Gedan*, 2013; 43 (1): 45-52.
8. Villon F. *Wielki testament*. Tłum. Boy-Żeleński T. (cytowane 30.07.2019). <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/wielki-testament.html>.
9. Singh P. Waist-to-hip ratio and judgment of attractiveness and healthiness of female figures by male and female physicians. *Int J Obes Relat Metab Disord*, 1994; 18 (11): 731-737.
10. Fisher S. The evolution of psychological concepts about the body. W: Cash T. F., Pruzinsky T. red., *Body images: Development, deviance, and change*. New York; Guilford Press: 1990: 3-20; za: Cash T. F. *Body image: past, present, and future*. *Body Image* 2004; 1; 1-5.
11. Fisher S.: *Development and structure of the body image*. New Jersey; Lawrence Erlbaum Associates: 1986 (cytowane

- 26.08.2019). <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/>
12. Fisher, S., Cleveland, S. E. *Body image and personality*. New York; Dover Publications: 1968.
 13. Shontz, F.C. *Perceptual and cognitive aspects of body experience*. New York; Macmillan: 1969.
 14. Shontz F.C. *Body image and physical disability*. W: Cash T.F., Pruzinsky T. red. *Body images: Development, deviance, and change*. New York; Guilford Press: 1990: 149–169.
 15. Murawska M., *Tajemnica żywej cielesności. Fenomenologia ciała w ujęciu Maurice'a Merleau-Ponty'ego i Michaela Henry'ego*. *Sztuka i Filozofia*, 2008; 33: 127-144.
 16. de Beauvoir S. *Druga płeć*. tłum. Gabriela Mycielska, Maria Leśniewska. Warszawa; Wydawnictwo Jacek Santorski & Co: 2003: 81.
 17. Makara-Studzińska M., Zaborska A. *Otyłość a obraz własnego ciała*. *Psychiatr Pol*, 2009; XLIII (1): 109-114.
 18. Sarwer D.B., Thompson J.K., Cash T.F. *Body image and obesity in adulthood*. *Psychiatr Clin North Am*, 2005; 28: 69-87.
 19. Stunkard A, Mendelson M. *Obesity and the body image. 1. Characteristics of disturbances in the body image of some obese persons*. *Am J Psychiatry* 1967; 123: 1296–1300.

Corresponding author

Anna Urbańska, PhD
Medical University of Lublin, II Department of
Psychiatry and Psychiatric Rehabilitation
E-mail address: anna833@poczta.onet.pl

Otrzymano: 8.12.2019
Zrecenzowano: 28.01.2020, 13.02.2020
Przyjęto do druku: 17.03.2020